

Preštevilčenje

Uvod

Sistemi oštevilčenja zbirk so pogosto neenotni, zmedeni. Nekateri vidijo rešitev v tem, da začnemo od začetka in vsakemu predmetu v zbirki dodelimo novo številko. To običajno ni dobra ideja, in kadar se muzeji s tem namenom obrnejo na službo Collections Trust, ta preštevilčenje vedno močno odsvetuje.

Zakaj preštevilčenje ni priporočljivo?

1. Učinkovit sistem oštevilčenja ni nujno enoten

Akcesijska oziroma inventarna številka mora predmet povezati s podatki o njem. Če lahko na osnovi akcesijske oziroma inventarne številke izbranega predmeta iz depoja najdemo vse podatke o njem, potem naš sistem oštevilčenja ni problematičen.

Ni npr. pomembno, če smo med letoma 1920 in 1950 uporabljali oštevilčenje: »13267, 13268, 13269, 13270«, od leta 1950 dalje: »1950.1, 1950.2, 1950.3«, nato pa so trije različni kustodiatii uvedli vsak svoj sistem oštevilčenja ali začeli uporabljati različne vrste številke za različne vrste predmetov. Akcesijska oziroma inventarna številka je samo koda za povezovanje predmeta s podatki o njem. Dokler je ta koda za vsak predmet enolična in povezuje predmet z njegovo dokumentacijo, oblika ni pomembna.

Svetovalec službe Collections Trust pravi:

»Naš sistem (oštevilčenja) se je v zadnjih 35 letih spremenil že trikrat. Prva dva sistema sta bila dobra, dokler so bile zbirke majhne. Ko pa je število predmetov začelo naraščati, ju je bilo potrebno izboljšati. Ni bilo nujno začeti od začetka in predmete preštevilčiti, saj je vsak predmet imel svojo enolično številko. Spremembe v sistemih oštevilčenja kažejo, kako se je muzej razvijal in se prilagajal spremembam.«

Morda bomo želeli ali morali spremeniti sistem oštevilčenja, če smo npr. uporabljali zaporedne številke in so te postale predolge. To lahko storimo kadarkoli, obstoječih sistemov oštevilčenja pa nam za nazaj ni treba spreminjati.

2. Stara dokumentacija je pomembna

Stare akcesijske oziroma inventarne knjige so pogosto v slabem stanju, vsebujejo tudi veliko napak. Tudi urejene niso tako, kot bi si danes želeli, a so bile z razlogom napisane tako, kot so bile. To so zelo pomembni zapisi, saj so pogosto najbolj izviren vir podatkov, ki ga imamo o zbirki. Stare akcesijske oziroma inventarne številke so pomembne, ker nam povedo, kako je zbiratelj občutil zbirko in kako je bila zbirka urejena. Akcesijska oziroma inventarna knjiga je skupaj s sistemom oštevilčenja, po katerem je urejena, zgodovinski dokument. Nikoli ni »popolna«, pripoveduje pa svojo zgodbo.

3. To je zahtevna naloga

Preštevilčenje zbirk ne pomeni le, da moramo vsakemu predmetu v bazi podatkov ali katalogu dodeliti novo številko. Moramo se tudi odločiti, kako bomo stare in nove številke med seboj povezali. Npr., ali bomo vsak predmet označili z novo številko? Kako bomo v

obstoječi dokumentaciji naredili kazalke na nove številke? To pomeni veliko nepotrebnega dela. Svoje moči lahko izkoristimo za koristnejše naloge.

4. Morda ustvarjamo le še eno težavo za prihodnost

Muzeji pogosto razmišljajo o preštevilčenju svojih zbirk, ker so v preteklosti uporabljali več na videz zmedenih sistemov. Bomo še mi prispevali k tej zmedi? Če nam ne bo uspelo preštevilčiti celotne zbirke in narediti kazalk na nove številke, bomo ustvarili samo še en napol dokončan sistem.

To je izkušnja enega izmed svetovalcev službe Collections Trust:

»Prejšnji kustos je preštevilčil manjši del zbirke mojega muzeja in to je zame še vedno življenjska težava. Ni preštevilčil vseh predmetov, najbrž zato, ker so bili mnogi fizično premajhni za več kot eno številko. Akcesijska knjiga in katalog zbirke sta še vedno urejena po izvirnem sistemu oštevilčenja – tako ne morem ugotoviti, ali nam kakšen predmet manjka ali je podvojen.«

5. Računalniki lahko premagajo težavo

Ni nujno, da so akcesijske oziroma inventarne številke »inteligentne«. Ni potrebno, da vsebujejo kataloške podatke, kot sta klasifikacijska koda in lokacija hrambe. Akcesijska oziroma inventarna številka je enolična referenčna številka. Njen edini namen je, da nam v dokumentacijskih evidencah pomaga najti iskani zapis. Dodatne podatke, kot je lokacija hrambe, hranimo v dodatnih podatkovnih poljih v katalogu, ki je najbolj aktualni zapis o vsakem predmetu. S pomočjo računalniških baz podatkov te podatke brez težav in hitro najdemo.

Kaj lahko storimo namesto preštevilčenja?

Nekaj primerov običajnih težav z oštevilčenjem in rešitev, ki jih priporočamo namesto preštevilčenja:

- **Kako se lotim vrzeli v sistemu oštevilčenja? Primer: v akcesijski oziroma inventarni knjigi številki 1953.1 sledi 1953.3.**

To se pogosto zgodi, kadar so bile akcesijske oziroma inventarne knjige retrospektivno rekonstruirane. Če so bile npr. predmetom dodeljene številke in so bili z njimi označeni, ta podatek pa ni bil zapisan v akcesijsko oziroma inventarno knjigo. Če še vedno lahko predmete povežemo s podatki o njih, nam sistema oštevilčenja ni treba spreminjati. Akcesijska oziroma inventarna knjiga je poleg tega pomemben dokument, tudi če vemo, da so jo začeli voditi šele nekaj let po pridobitvi predmetov.

Če je v akcesijski oziroma inventarni knjigi vrzel, lahko dodamo opombo, ki jo označimo s svojimi začetnicami in datumom, ter pojasnimo, kaj se je zgodilo. Lahko ustvarimo tudi kataloški zapis, v katerem razložimo, zakaj številka »manjka«. Če najdemo predmet, ki ustreza opisu pod številko 1953.2 in domnevamo, da gre za ta predmet, je dobra praksa ta, da mu dodelimo novo akcesijsko oziroma inventarno številko in jo vnesemo v aktualno akcesijsko oziroma inventarno knjigo. Zapisati moramo, da smo ga našli v depozu in da gre verjetno za predmet, ki ima številko 1953.2.

- **V preteklosti so predmetom, izposojenim za daljše obdobje, dodelili akcesijsko oziroma inventarno številko. Ti predmeti so bili vrnjeni lastnikom, še vedno pa obstajajo njihovi zapisi v akcesijski oziroma inventarni knjigi.**

Po današnjih standardih izposojenih predmetov ne bi smeli uvrščati v stalno zbirko. Če so bili izposojeni predmeti, ki so bili doslej akcesirani ali inventarizirani, vrnjeni lastnikom, ni potrebno preštevilčiti zbirke zato, da v akcesijski oziroma inventarni knjigi ne bi imeli »odvečnih« števil. Odvečne številke s tega vidika niso pomembne, so pa dragocen podatek o zgodovini predmeta, ko je bil v oskrbi muzeja. V akcesijski oziroma inventarni knjigi le zabeležimo, da je bil predmet izposojen in da smo ga vrnili, se podpisemo in pripišemo datum. Te podatke podkrepimo s potrdilom lastnika o prejemu predmeta.

- **Po letu 2003 nismo ničesar akcesirali ali inventarizirali. Ne moremo se lotiti zaostankov, ker ne vemo vedno, v katerem letu so bili predmeti pridobljeni, in jim potemtakem ne moremo dodeliti pravilne akcesijske oziroma inventarne številke.**

Če uporabljamo takšno obliko akcesijske oziroma inventarne številke, ki vsebuje letnico (npr. 1953.2), to ne pomeni, da morajo biti predmeti v zaostanku akcesirani ali inventarizirani pod številko, ki vsebuje letnico njihove pridobitve. Datum pridobitve predmeta mora biti vnesen v ločeno polje v bazi podatkov. Če npr. leta 2014 akcesiramo ali inventariziramo zaostanke za predmete, ki so bili pridobljeni leta 2003, tem predmetom dodelimo akcesijsko oziroma inventarno številko, ki vsebuje letnico 2014, datum pridobitve (2003) pa zabeležimo ločeno.

- **Pred nekaj leti smo od druge ustanove pridobili zbirko predmetov, oštevilčeno po treh različnih sistemih oštevilčenja, vendar nobeno oštevilčenje ni popolno.**

Če v tej situaciji ustvarimo še en sistem oštevilčenja, bo najbrž to povzročilo še večjo zmedo, in če označimo predmete z dodatno številko, jih lahko s tem fizično poškodujemo. Najboljša rešitev bi bila, da izberemo enega od obstoječih sistemov oštevilčenja, ki ga zabeležimo v akcesijski oziroma inventarni knjigi. To je odvisno od tega, katero zaporedje je najbolj popolno, ali je bilo mogoče ugotoviti, katera številka je bila prvotna, in katera je imela najboljšo spremljajočo dokumentacijo. Zapisati moramo, zakaj je pri oštevilčenju prišlo do vrzeli in narediti kazalke na druge številke.

- **Vemo, da je bila akcesijska oziroma inventarna knjiga v preteklosti vsaj enkrat napisana na novo in da so stare verzije vrgli stran. Akcesijska oziroma inventarna knjiga, ki jo imamo zdaj, ni izvirnik in je nezanesljiva.**

To ni razlog, da ustvarimo še eno verzijo akcesijske oziroma inventarne knjige. Prvič, če sistem oštevilčenja pravilno povezuje predmete s podatki o njih, predmetov ni potrebno preštevilčiti. Drugič, morda obstoječa akcesijska oziroma inventarna knjiga res ni »izvirnik«, je pa najbolj izviren vir podatkov, ki ga premoremo. Podatki se morda zdijo netočni, so pa bili zapisani z nekim razlogom, zato je pomembno, da jih ohranimo. Če je potrebno, lahko v akcesijski oziroma inventarni knjigi še vedno dodamo opombo, ki jo označimo s svojimi začetnicami in datumom, ali pa svoje pomisleke zabeležimo v kataloškem zapisu.

Končno priporočilo

Izvedite projekt retrospektivne dokumentacije. V vseh zgoraj naštetih primerih bi lahko bolje izkoristili svoje moči, če bi izvedli projekt retrospektivne dokumentacije z uporabo obstoječe dokumentacije. Služba Collections Trust za pomoč pri retrospektivni dokumentaciji ponuja vrsto pripomočkov. Dobro izhodišče je informacijski letak *Retrospektivna dokumentacija in izvajanje popisa*.

Prevod in priredba: Jana Kostelec, Tehniški muzej Slovenije, 2015